

EUROPOS DUOMENŲ APSAUGOS PRIEŽIŪROS PAREIGŪNAS

Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūno nuomonės dėl Komisijos dokumentų rinkinio dėl laisvų ir sąžiningų Europos Parlamento rinkimų santrauka

(Visą šios nuomonės tekstą anglų, prancūzų ir vokiečių kalbomis galima rasti EDAPP interneto svetainėje www.edps.europa.eu)

(2019/C 47/05)

Sąjungos veikimas grindžiamas atstovaujama demokratija. Politinis bendravimas yra būtinas siekiant užtikrinti piliečių, politinių jėgų ir kandidatų dalyvavimą demokratiame gyvenime ir pagrindinę teisę į saviraišką laisvę. Šios teisės ir laisvės yra persipynusios su teise į tai, kad būtų gerbiamas privatus ir šeimos gyvenimas, būsto neliečiamybė ir susirašinėjimo slaptumas, taip pat su teise į asmens duomenų apsaugą. Dar šiemet savo Nuomonėje 3/2018 dėl manipuliacijų internete Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūnas (EDAPP) atkreipė dėmesį į koncentruotų rinkų riziką pagrindinėms teisėms.

2018 m. pranešime apie Sąjungos padėtį Komisija pateikė saugumo dokumentų rinkinį, kuriame daugiausia dėmesio skiriama laisviems ir sąžiningiems Europos Parlamento rinkimams. Šį dokumentų rinkinį sudaro komunikatas, rekomendacinis dokumentas dėl Sąjungos duomenų apsaugos teisės aktų taikymo rinkimams, rekomendacija ir reglamento pasiūlymas dėl tikrinimo procedūros, susijusios su asmens duomenų apsaugos taisyklių pažeidimais per Europos Parlamento rinkimus. EDAPP pažymi, kad atsižvelgiama į socialinės žiniasklaidos platformų vaidmenį ir į tai, kaip ši iniciatyva derėtų su Kovos su internetine dezinformacija praktikos kodeksu. Atsižvelgdamas į artėjančius Europos Parlamento rinkimus, kurie vyks kitų metų gegužės mėn., ir į daugelį kitų 2019 m. numatytų nacionalinių rinkimų, EDAPP taip pat pažymi, kad teikiamos rekomendacijos dėl nacionalinių rinkimų tinklų ir Europos koordinavimo tinklo sukūrimo. Jis pasinaudoja šia galimybe parodyti, kad yra pasirengęs dalyvauti šiame Europos tinkle. Tai papildytų EDAPP veiklą šioje srityje, o visų pirma kitų metų vasario mėn. rengiamą praktinį seminarą. EDAPP taip pat pripažįsta, kad valstybėms narėms rekomenduojama atlikti išsamų rizikos, susijusios su rinkimais į Europos Parlamentą, vertinimą, siekiant nustatyti galimus kibernetinius incidentus, kurie galėtų turėti įtakos rinkimų proceso vientisumui, ir pabrėžia šio klausimo skubumą.

Apskritai EDAPP mano, kad siekiant didesnio aiškumo galėtų būti pateikta nuoroda į Europos Parlamento, Europos politinių partijų ir Europos politinių fondų institucijos ir Nepriklausomų asmenų komiteto atliekamą asmens duomenų tvarkymą, kuriam taikomas 2018 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/1725 dėl fizinių asmenų apsaugos Sąjungos institucijoms, organams, tarnyboms ir agentūroms tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, kuriuo panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 45/2001 ir Sprendimas Nr. 1247/2002/EB⁽¹⁾ (anksčiau – Reglamentas (EB) Nr. 45/2001). Be to, EDAPP pateikia keletą rekomendacijų dėl siūlomo reglamento, kuriose, be kita ko, paaiškinama priemonių taikymo sritis ir papildomi tokių sankcijų tikslai, įskaitant EDAPP sprendimus, kuriais nustatomas Reglamento Nr. 2018/1725 pažeidimas, ir nuoroda į dabartinę duomenų apsaugos teisinę sistemą, taikomą nacionalinių duomenų apsaugos priežiūros institucijų ir EDAPP bendradarbiavimui, taip pat užtikrinamas keitimosi informacija konfidencialumas bendradarbiaujant duomenų apsaugos priežiūros institucijoms ir Nepriklausomų asmenų komitetui.

1. Įvadas ir pagrindinė informacija

1. Kalbant apie 2018 m. pranešimą apie Sąjungos padėtį, 2018 m. rugsėjo 12 d. Komisija pateikė saugumo dokumentų rinkinį, kuriame daugiausia dėmesio skiriama laisviems ir sąžiningiems Europos Parlamento rinkimams. Jį sudaro teisės akto pasiūlymas, prie kurio pridedamos 3 neprivalamojo pobūdžio priemonės:

— Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas, kuriuo dėl tikrinimo procedūros, susijusios su asmens duomenų apsaugos taisyklių pažeidimais per Europos Parlamento rinkimus, iš dalies keičiamas Reglamentas (ES, Euratomas) Nr. 1141/2014 (COM(2018) 636 final/2) (toliau – *siūlomas reglamentas*),

⁽¹⁾ OL L 295, 2018 11 21, p. 39.

- Komunikatas dėl saugių ir sąžiningų Europos Parlamento rinkimų užtikrinimo (COM(2018) 637 *final*) (toliau – *komunikatas*),
 - rekomendacija dėl rinkimų srities bendradarbiavimo tinklų, skaidrumo internete ir apsaugos nuo kibernetinių incidentų ir kovos su dezinformacija kampanijų vykstant rinkimams į Europos Parlamentą (C (2018) 5949 *final*) (toliau – *rekomendacija*) ir
 - Gairės dėl Sąjungos duomenų apsaugos teisės aktų taikymo rinkimams (COM(2018) 638 *final*) (toliau – *gairės*).
2. Šis rinkinys buvo priimtas siekiant užtikrinti sąžiningus ir laisvus Europos Parlamento rinkimus, kurie turi būti surengti 2019 m. gegužės mėn., atsižvelgiant į naujus uždavinius, kuriuos kelia komunikacija internetu ir tokia neseniai atskleista informacija kaip, pavyzdžiui, „Facebook/Cambridge Analytica“ atveju ^(?). Jis pateikiamas kartu su pasiūlymu dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo įsteigiamas Europos kibernetinio saugumo pramonės, technologijų ir mokslinių tyrimų kompetencijos centras ir Nacionalinių koordinavimo centrų tinklas (COM(2018) 630 *final*) ^(?).
 3. Jis papildo 2018 m. balandžio 26 d. Komisijos komunikatą „Europos kova su internetine dezinformacija“ (COM(2018) 236 *final*), kuriuo siekiama skatinti skaidresnę, patikimesnę ir atskaitingesnę internetinę aplinką. Vienas iš svarbiausių šio rinkinio rezultatų – 2018 m. rugsėjo 26 d. paskelbtas savireguliacinis Kovos su dezinformacija praktikos kodeksas. Komisija taip pat paskelbė įvairių suinteresuotųjų subjektų forumo dezinformacijos klausimais diskusijų grupės nuomonę ⁽⁴⁾. Šiame komunikate numatyti veiksmai, įskaitant šį Kovos su dezinformacija praktikos kodeksą, papildo Europos išorės veiksmų tarnybos (EIVT) atliekamą darbą. Atsižvelgdama į 2018 m. birželio 28 d. Europos Vadovų Tarybos išvadą ⁽⁵⁾, Komisija ir Sąjungos vyriausiasis įgaliotinis užsienio reikalams ir saugumo politikai iki metų pabaigos kartu su valstybėmis narėmis pateiks patikslintą kovos su dezinformacija veiksmų planą ⁽⁶⁾.
 4. Siūlomame reglamente numatoma leisti finansines sankcijas Europos politinėms partijoms arba fondams, kurie pažeidžia duomenų apsaugos taisykles sąmoningai darydami įtaką arba bandydami daryti įtaką Europos Parlamento rinkimų rezultatams ⁽⁷⁾. Be finansinių baudų, kurios galėtų būti taikomos Europos politinėms partijoms arba fondams ir kurias sudarytų 5 % jų metinio biudžeto ⁽⁸⁾, prie pažeidimų sąrašo, kuriuo Europos politinei partijai arba fondui tais metais, kuriais buvo skirta sankcija, būtų užkertamas kelias prašyti finansavimo iš Europos Sąjungos bendrojo biudžeto, būtų pridedamas naujas pagrindas ⁽⁹⁾. Savo rekomendacijoje Komisija skatina nacionalinės duomenų apsaugos priežiūros institucijas, įsteigtas pagal Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą (toliau – *BDAR*), nedelsiant ir aktyviai informuoti Europos politinių partijų ir Europos politinių fondų instituciją (toliau – *Institucija*) ⁽¹⁰⁾ apie savo sprendimus, kuriuose daroma išvada, kad pažeidžiamos duomenų apsaugos taisyklės, kai pažeidimas susijęs su Europos politinės partijos ar fondo politine veikla, siekiant daryti įtaką Europos Parlamento rinkimams ⁽¹¹⁾. Be to, tais atvejais, kai jie yra susiję su nacionalinio ir regioninio lygmens politinėmis partijomis ir fondais, Komisija rekomenduoja šalims narėms taikyti atitinkamas sankcijas ⁽¹²⁾.
 5. Be to, rekomendacijoje raginama kiekvienoje valstybėje narėje sukurti nacionalinį rinkimų tinklą ir Europos Parlamento rinkimų koordinavimo tinklą ⁽¹³⁾. Pastarasis dokumentas parengtas po to, kai 2018 m. balandžio mėn.

^(?) Komunikatas, p. 2.

^(?) http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-5681_lt.htm

⁽⁴⁾ Kodeksas, jo priedas ir diskusijų grupės nuomonė paskelbti: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/code-practice-disinformation>

⁽⁵⁾ Paskelbta: <https://www.consilium.europa.eu/media/35936/28-euco-final-conclusions-en.pdf>.

⁽⁶⁾ Komunikatas, p. 10.

⁽⁷⁾ Siūlomo reglamento aiškinamasis memorandumas, p. 2.

⁽⁸⁾ Zr. Reglamento Nr. 1141/2014 4 dalies a punktą ir Komisijos informacijos apie laisvus ir sąžiningus Europos Parlamento rinkimus suvestinę, paskelbtus: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/soteu2018-factsheet-free-fair-elections_lt.pdf.

⁽⁹⁾ Siūlomo reglamento aiškinamasis memorandumas, p. 6.

⁽¹⁰⁾ Ši Institucija įsteigta pagal Reglamentą Nr. 1141/2014 (6 straipsnis).

⁽¹¹⁾ 6 rekomendacija. Savo Komunikato 7-ame puslapyje Komisija taip pat ragina valstybes nares, laikantis taikomų nacionalinių ir Europos Sąjungos teisės aktų, skatinti duomenų apsaugos institucijas dalytis informacija su institucijomis, atsakingomis už rinkimų ir politinių partijų veiklos ir finansavimo stebėseną tais atvejais, kai tai daroma remiantis jų sprendimais, arba jei yra kitų pagrįstų priežasčių manyti, kad pažeidimas yra susijęs su nacionalinių politinių partijų arba fondų politine veikla per Europos Parlamento rinkimus. Pabraukta papildomai.

⁽¹²⁾ 11 rekomendacija.

⁽¹³⁾ Įtrauktos 1–5 rekomendacijos.

Komisija surengė pirmąją ES šalių konferenciją, skirtą pasidalyti geriausia rinkimų patirtimi. Tinklų turėtų sudaryti nacionaliniai koordinavimo centrai, o jų posėdžiai turėtų vykti 2019 m. sausio ir balandžio mėn.⁽¹⁴⁾ Tai bus tikroju laiku vykstantis Europos išpėjimo procesas ir keitimosi informacija forumas. Nacionaliniais tinklais, *inter alia*, būtų siekiama keistis informacija tokiais klausimais, kurie galėtų turėti įtakos Europos Parlamento rinkimams, tarp nacionalinių institucijų, turinčių kompetenciją rinkimų klausimais, ir kibernetinio saugumo, taip pat nacionalinių duomenų apsaugos institucijų ir nacionalinių audiovizualinio sektoriaus reguliavimo institucijų ar įstaigų. Rekomenduojama, kad šie nacionaliniai tinklai konsultuotųsi ir bendradarbiautų su atitinkamomis nacionalinėmis teisėsaugos institucijomis pagal nacionalinę teisę⁽¹⁵⁾ ir kad prirėkus nacionalinių teisėsaugos institucijų bendradarbiavimą Europos lygmeniu galėtų palengvinti Europolas. Komisijos nuomone, *[t]ai sudarys sąlygas joms greitai nustatyti galimas grėsmes Europos Parlamento rinkimams ir greitai užtikrinti galiojančių taisyklių vykdymą, įskaitant galimas finansines sankcijas, pavyzdžiui, viešojo įnašo grąžinimą*⁽¹⁶⁾.

6. Galiausiai Komisija pateikia keletą rekomendacijų⁽¹⁷⁾ kaip būtų galima sudaryti palankesnes sąlygas politinės reklamos skaidrumui prieš rinkimus į Europos Parlamentą ir ragina valstybes nares imtis atitinkamų priemonių Europos Parlamento rinkimų proceso kibernetinio saugumo srityje ir, kartu su trečiosiomis šalimis, įtraukiant interneto platformas ir informacinių technologijų teikėjus, dalyvauti informuotumo didinimo veikloje siekiant užtikrinti didesnę skaidrumą ir pasitikėjimą rinkimų procesu.
7. Gairėse atkreipiamas dėmesys į esamą Sąjungos duomenų apsaugos sistemą ir jos taikymą per rinkimus. Pasak Komisijos, kadangi BDAR bus pirmą kartą taikomas Europos Parlamento rinkimams, svarbu, kad visi rinkimų procese dalyvaujantys subjektai aiškiai suprastų, kaip geriausiai taikyti šias taisykles. Komisija pabrėžia, kad nacionalinės duomenų apsaugos institucijos turi visapusiškai išnaudoti savo sustiprintus įgaliojimus nagrinėti galimus pažeidimus⁽¹⁸⁾.
8. 2018 m. spalio 18 d. Europos Vadovų Taryba paragino imtis priemonių siekiant apsaugoti Sąjungos demokratines sistemas ir kovoti su dezinformacija, be kita ko, būsimų Europos Parlamento rinkimų kontekste, visapusiškai gerbiant pagrindines teises. Šiuo atžvilgiu verta greitai išnagrinėti Komisijos pasiūlytas priemones dėl rinkimų srities bendradarbiavimo tinklu, skaidrumo internete, apsaugos nuo kibernetinio saugumo incidentų, neteisėto manipuliavimo duomenimis ir kovos su dezinformacijos kampanijomis bei Europos politinių partijų finansavimo taisyklių griežtinimo, o kompetentingos institucijos turėtų imtis tolesnių su jomis susijusių praktinių veiksmų⁽¹⁹⁾.
9. 2018 m. spalio 25 d. Europos Parlamentas priėmė rezoliuciją, kurioje primenamos Komisijos pasiūlytos priemonės, skirtos sąžiningiems ir laisviems Europos Parlamento rinkimams užtikrinti, visų pirma teisės aktų pakeitimai, kuriais siekiama sugriežtinti Europos politinių partijų finansavimo taisykles, suteikiant galimybę taikyti finansines sankcijas už duomenų apsaugos taisyklių pažeidimus, kai siekiama sąmoningai daryti įtaką Europos Parlamento rinkimų rezultatams, taip pat primenama, kad politinėms partijoms tvarkant asmens duomenis Europos Sąjungoje taikomas Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas ir kad pažeidus šiuo teisės aktu nustatytus principus, teises ir pareigas būtų taikomos papildomos baudos ir sankcijos. Rezoliucijoje teigiama, kad kišimasis į rinkimus yra didelis pavojus demokratijai, dėl kurio reikia imtis bendrų veiksmų, įtraukiant paslaugų teikėjus, reguliavimo institucijas, politinius veikėjus ir partijas, o šis Komisijos dokumentų rinkinys yra vertinamas teigiamai⁽²⁰⁾. 2018 m. gruodžio 3 d. Europos Parlamento Piliečių laisvių, teisingumo ir vidaus reikalų komitetas priėmė savo nuomonę dėl siūlomo reglamento⁽²¹⁾. 2018 m. gruodžio 6 d. Konstitucinių reikalų komitetas patvirtino savo ataskaitą dėl siūlomo reglamento⁽²²⁾.

⁽¹⁴⁾ Komunikatas, p. 7 ir Komisijos informacijos apie laisvus ir sąžiningus Europos Parlamento rinkimus suvestinė, paskelbti: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/soteu2018-factsheet-free-fair-elections_lt.pdf.

⁽¹⁵⁾ Komunikatas, 20 išnaša: *[t]ai visų pirma būtų svarbu tais atvejais, kai rinkimų procesas yra tikslingai orientuotas turint piktavališkų kėslių, įskaitant išpuoliais prieš informacines sistemas pagrįstus incidentus. Priklausomai nuo aplinkybių, gali būti tikslinga atlikti nusikalstamų veikų tyrimus, kuriais vadovaujantis gali būti skiriamos baudžiamosios sankcijos. Kaip minėta pirmiau, nusikalstamų veikų apibrėžtys ir minimalios bei didžiausios baudos už išpuolius prieš informacines sistemas buvo suderintos Direktyva 2013/40/ES.*

⁽¹⁶⁾ Komunikatas, p. 7.

⁽¹⁷⁾ Įtrauktos 7–10 ir 12–19 rekomendacijos.

⁽¹⁸⁾ Komunikatas, p. 8, 3 punktą „Duomenų apsaugos taisyklių taikymas rinkimų procese“.

⁽¹⁹⁾ Išvados paskelbtos: <https://www.consilium.europa.eu/media/36775/18-euco-final-conclusions-en.pdf>.

⁽²⁰⁾ Žr. rezoliucijos dėl „Cambridge Analytica“ naudojimosi „Facebook“ naudotojų duomenimis ir poveikio duomenų apsaugai P8_TA-PROV(2018)0433 (2018/2855(RSP)) 10 ir 12 dalis, paskelbtas: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P8-TA-2018-0433+0+DOC+PDF+V0//LT>, paryškinta papildomai.

⁽²¹⁾ Paskelbta:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=COMPARL&reference=PE-630.530&format=PDF&language=LT&secondRef=02>

⁽²²⁾ Paskelbta:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+REPORT+A8-2018-0435+0+DOC+PDF+V0//EN>

10. Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūnas (toliau – EDAPP) palankiai vertina neoficialias Komisijos konsultacijas dėl siūlomo reglamento, rekomendacijų ir gairių prieš jas patvirtinant ir tai, kad buvo atsižvelgta į dalį neoficialių jo pastabų. Tačiau jis pabrėžia, kad dėl trumpo laiko, kuris buvo skirtas joms parengti, šios pastabos buvo preliminaros. Todėl jis pateikia šias oficialias pastabas. Šiuo atžvilgiu jis norėtų priminti, kad priimdama pasiūlymą dėl teisės akto, susijusio su asmens teisių ir laisvių apsauga tvarkant asmens duomenis, kaip tai daroma šiuo atveju, Komisija konsultuosis su EDAPP.

3. Išvada

36. EDAPP pripažįsta, kad politinis bendravimas yra būtinas siekiant užtikrinti piliečių, politinių jėgų ir kandidatų dalyvavimą demokratiname gyvenime ir pagrindinę teisę į saviraiškos laisvę ir kad šios teisės ir laisvės yra persipynusios su Chartijos 7 straipsnyje įtvirtinta teise į privatų ir šeimos gyvenimą, būsto neliečiamybę ir komunikacijos slaptumą, taip pat su teise į asmens duomenų apsaugą pagal Chartijos 8 straipsnį.
37. Jis pažymi, kad, visų pirma komunate ir gairėse, atsižvelgiama į socialinės žiniasklaidos platformų vaidmenį ir į tai, kaip ši iniciatyva derėtų su Kovos su internetine dezinformacija praktikos kodeksu.
38. Atsižvelgdamas į artėjančius Europos Parlamento rinkimus, kurie vyks kitų metų gegužės mėn., ir į daugelį kitų 2019 m. numatytų nacionalinių rinkimų, EDAPP taip pat pripažįsta rekomendacijas dėl nacionalinių rinkimų tinklų ir Europos koordinavimo tinklo sukūrimo. Jis pasinaudoja šia galimybe parodyti, kad yra pasirengęs dalyvauti šiame Europos tinkle. Tai papildytų EDAPP veiklą šioje srityje, o visų pirma kitų metų vasario mėn. rengiamą praktinį seminarą.
39. EDAPP taip pat pažymi, kad valstybėms narėms rekomenduojama atlikti išsamų rizikos, susijusios su rinkimais į Europos Parlamentą, vertinimą, siekiant nustatyti galimus kibernetinius incidentus, kurie galėtų turėti įtakos rinkimų proceso vientisumui, ir pabrėžia šio klausimo skubumą.
40. Apskritai EDAPP mano, kad siekiant didesnio aiškumo galėtų būti pateikta nuoroda į Europos Parlamento, Institucijos ir Komiteto atliekamą asmens duomenų tvarkymą, kuriam taikomas Reglamentas (ES) 2018/1725 dėl fizinių asmenų apsaugos Sąjungos institucijoms, įstaigoms, tarnyboms ir agentūroms tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo (anksčiau – Reglamentas (EB) Nr. 45/2001).
41. Be to, EDAPP pateikia keletą rekomendacijų dėl siūlomo reglamento, kuriose, be kita ko:
- paaiškinama priemonių taikymo sritis ir papildomi tokių sankcijų tikslai,
 - įskaitant EDAPP sprendimus, kuriais nustatomas Reglamento (ES) 2018/1725 pažeidimas,
 - nuoroda į dabartinę duomenų apsaugos teisinę sistemą, taikomą nacionalinių duomenų apsaugos priežiūros institucijų ir EDAPP bendradarbiavimui ir
 - užtikrinamas keitimosi informacija konfidencialumas bendradarbiaujant duomenų apsaugos priežiūros institucijoms ir Nepriklausomų asmenų komitetui.

2018 m. gruodžio 18 d., Briuselis

Giovanni BUTTARELLI

Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūnas
